

SIONULU ROMANESCU

foia besericésca, literaria si scolastica.

Vien'a,
1. Maiu
1866.

Sionulu rom. ese de dóne ori pre luna, in l. si 15. a lunei, cuprindendu o cõla si diumetate. Pretulu pre unu anu e 4 fl. v. a., pre diumetate de anu 2 fl. v. a. Pentru tiere afara de Austri'a se mai adauge portulu postalu.

Nu
9

Prenumerarea se face la redactiune in seminariulu gr. c. centralu din Vien'a (Schönlaterngasse Nr. 10), si la p. t. domnii corespundinti. Tõte epistolele sunt de a se tramite la redactiune francate. Corespundintiele nepublicate se voru arde. Scrisori anonime nu se primescu.

Anulu
II.

CUPRINSULU: Desvoltarea chiamarei preotiesci prin deprinderea sufletului in arta meditatiunei. — Protopapadichi'a lui P. Maioru (urmare.) — Statulu si stramutariile religiuariile ale Romaniloru din scaunulu Mediasului. — Orecãte observari fugitive despre pecatulu betiei (linea). — Corespundintia: Gadallu (binefaceri si daruiri pie, poporeni de modelu.) — Amvonulu: Detorintiele inpromutate ale pastorulu sufletu si ale pastoritiloru (predica poporala la intrarea in oficiulu pastoriei sufleteloru). — Ochire prin lumea politica. — Varietati.

Desvoltarea chiamarei preotiesci prin deprinderea sufletului in arta meditatiunei.

„Nevoesce-te se te areti pre tine
insu-ti lamuritu inaintea lui Dom-
nedieu, lucratoriu nerusnatu,
dreptu indreptandu cuventulu ade-
verului.“ II. Tim. 2, 15.

Spre nemica e asia de aplecata natur'a omenésca degenerata de la intregimea sa cea originala, decâtu spre judecata; pentrucã tóta vietí'a nóstra pamenténa e o tiesetura maiestrita a judecatiloru. Cãtu traimu totu judecãmu, numai fienti'a omului nu-o judecãmu; giurulu omului lu-judecãmu, judecãmu omulu de dupa frumseti'a, marirea, stralucirea, tari'a si avuti'a lui cea dinafara: ear in fienti'a lui cea dinlontru, — carea singura lu-face pre elu omu si lu-deosebesce precisatu decãtra celealalte vietuitórie, si din care fientia curgu tóte insusirile lui maretie, ce ne punu in mirare, — nu patrundemu, seau nu voimu a patrunde. Si óre pentruce? Pentrucã omulu celu dinafara lu-potemu judecã si apretiuí cu ochii trupului, dara in fienti'a cea dinlontru a omului singuru ochii cei ageri ai sufletului potu strabate; ear treptele, pre cari se póte inaltia sufletulu la maréti'a fientia a omului, ni-le subministra meditatiunea seau contemplatiunea seau precugetarea adunca, scuturata de pulberea materialismului pamenténu si radicata preste nivel'a lucuriloru tóte-diuane — cari nedusiescu vócea sufletului: „Quac sursum sunt quaerite!“ — intr'o regiune mai sublima.

Dãndu-mi-se ocaziune inainte de acést'a cu vreo 12 ani a trece cu naiea de vaporu portata de undele spumegande ale betranului Istru pelanga Strigoniu, candu me luptám cu cugetele celea mai adunce tiesute prin asociatiunea ideeloru la vederea luptei, carea o aveá de a-o face naiea vaporala incontr'a valuriloru undulante, mi-s'au lovitú ochii osteniti deptu privelisceca casiuana prin elementulu celu puternicu de inscriptiunea, scobita pre fruntespiciulu basiliceii celei nóue din Strigoniu edificate pre malulu Dunarei, „Quae sursum sunt quaerite!“ Ce impresiune fecera aceste cuvente in sufletulu meu documentédia acea inpregiurare, cà pana asta-di au remasu acea sentintia, multu-ponderanta si cuprindiatória in nucleu destinatiunea nesuintieloru omenesci pamentene, insculpta in adunculu sufletului meu cà prin unu degetu farmecatoriu. Dar cumu se nu! De o

parte priveám naiea de aboru — jucarei'a valuriloru — dirésa prin unu compasu decãtra mana omenésca in fruntea naiei aninatu; ear de alta parte me tredí din letargi'a cugeteloru compasulu aplecatu totu prin mana omenésca, dar cu litere prin spiritu cerescu diptate, in fruntea naiei sufletului, si conversandu cu omulu celu dinlontru mi-se rapí sborulu spiritului la tieserea asemenarei: cà precumu corabiele, incarcate cu marfe lumesci si cu caletori pamenteni, numai prin conducerea compasului direptoriu potu ajunge la portulu prefiptu, fora de a-se cufundá in valurile spumegande seau lovindu in stance a patí naufragiu; asia si naiea sufletului nostru, insarcinata cu clenodiile si pretiulu vietiei eterne, numai urmandu direptiunea compasului sentiului sublimu cerescu póte sfasiá valurile marei pasiuniloru animei omenesci, cari stau gat'a spre inghitirea-i, si póte incungiuurá stancele insielatiuniloru si ispiteloru lunei si ale satanei, for de a se frange intr' incele inca inainte de a ajunge la portulu destinatiunei sale celei inalte.

Dulcéti'a sublimului sentiulu cerescu o póte gustá sufletulu omenescu singuru prin meditatiune; pentrucã, generalminte luandu meditatiunea, ea este o conversatiune prin midilocu sufletului cu Domnedieu, spre ce ne indémna si dis'a unui santu: „Quaere aptum tempus vacandi tibi, et de beneficiis Dei frequenter cogita!“ Sufletulu este tipulu lui Domnedieu; deci vorbindu noi cu sufletulu, adeca cu tipulu, vorbimu si cu prototipulu, adeca cu Domnedieu. — In intielesu mai strinsu meditatiunea este o adunca cugetare asup'a perfectiuniloru si insusiriloru ddieesci, seau asup'a adeveruriloru eterne, asup'a incheiatureloru dogmatice si morali ale credintiei nóstre mantuitórie, aplecandu perfectiunile ddieesci, adeverulu eternu, si incheiaturele credintiei dogmatice seau morale cá mesura la starea actuala a sufletului meditativu, si luandu-le aceleasi de singur'a norma si de singurulu indreptariu alu vietiei crestine si a profesiunei sale religiose seau civile.

Meditatiunea, cá celu mai securu midilocu de propasire in carier'a perfectiunei si perfectiunarei crestinesci, e de lipsa neincungiuuravera pentru totu sufletulu crestinu. Seau ce alt'a esprima suspinulu profetului Ieremi'a la c. 12 v. 11: „Cu desolatiune s'a desolatu pamentulu, pentrucã nimene este, care se recugete din anima,“ decâtu uscatiunea si nefruptositatea sufletului, care nu se recoresce si nutresce cu dulcéti'a sentiului

cerescu castigandu prin meditatiunea adeverurilor eterne? Cá o stavila puternica incontr'a pecatului se recunósce meditatiunea prin cuventele Spiritului s. la Intiel. I. Sir. 7, 38: „In tóte lucrurile tale adu-ti aminté de cea din urma ale talé, si in eternu nu vei pecatúí.“ Ear s. Augustinu bunetatea faptelor omenesci o conditiunedia de la intreprinderea meditatiunei, dícundu: „Meditatiunea vietiei nóstre celei presinte trebue se fia intru laud'a lui Ddieu, si nu póte fí se aiba fapte rele, celu ce are cugete bune“ (libr. I. de consid. c. 7).

Meditatiunea e bas'a tuturor intreprinderilor omenesci, fia acelea spirituale ori materiale. Meditédia negotiatoriulu asupr'a combinatiunilor si ratiunilor profesiei sale, si inainte de a-si precalculá profitulu, — desí adesea se insiéla, — nu si-urdiesce intreprinderea sa. Cugeta aduncu beliducele redímatu pre manunchiulu sabiei sale, si neci cá si-desfasiura standartulu seu, inainte de a-si depune pre hartia — cá unu resultatu alu meditatiunei sale — tóte manevrele strategice ascuratórie de invingerea-i incontr'a inimicului seu. Petrece nopti intregi aprofundatu in meditatiuni torturatórie barbatulu gubernarei lumene, asudandu intru combinarea trecutului cu presintele, spre a poté conchide in viitoriu la eventualele shimbari ale politicei staturilor si natiunilor, si spre a poté de aici nimerí oresícare busola indreptatória de pasii politicei statului, remnului seu a natiunei, in alu caror'a sinu este ingremiatu. Meditédia architectulu asupr'a capului-de-opera, care si-a propusu a-lu esecutá. Meditédia marinariulu, cá cumu se póta incungiurá in caletor'f'a-i prefapta scopolii, cari i amenintia naiefrangere. Se cufunda in cugete serióse economulu, care nu mai voesce a se lipí morlísiu de dátin'a credita de la mosi stramosii sei si n'a juratu in córnelu plugulu remasu inca de la mosiulu seu, ci voesce a esplotá poterea productiva a pamentului dupa o sistema mai moderna si mai ratiunala promitiatórie de frupte mai manóse a sudórei façiei sale. — Dar apoi numai omulu crestinu se merite a fí infruntatu prin cuventele Salvatorelui: „Quid statis hic tota die ostiosi?!“ numai omulu crestinu, depre a carui frunte storeu sudori reci meditatiunile profesiei garantatórie de subsistinti'a vietiei sale pamentene celei efemere, se nu meditedie si despre medilócele ascuratórie de viéti'a sa cea eterna? numai elu se nu meditedie despre chiamarea-si inalta, carea este unirea lui cu Ddieu, nu pre unu restempu de órecáti-va ani, ci pentru tóta eternitatea?

Si déca fiacare crestinu, care pórtá in sine chipulu lui Ddieu — sufletulu celu nemoritoriu — trebuese suspine cu psalmistulu in ps. 118, 18 si 23: „Descoperé ochii miei, si voiú cunósce minunile din legea ta. Intieptiesce-me, si voiú cautá legea ta si o voiú padí pre ea cu tóta anim'a mea“, adeca se se elupte din pulverea grigieloru tótediuanu si molipsitórie de viéti'a interna a sufletului la sfera meditativa a vietiei spirituale: cu cátu mai vertosu preotulu, acestu negotiatoriu, care castiga cetatiani ceriului cu pretiulu sangelui lui Christosu; acestu beliduce, care, juratu sub standartulu crucei mantuitórie, are a se luptá nu numai incontr'a inimiciloru lumesci, ci si incontr'a neveditului legionu alu intunereculu infernalu, incontr'a pasiuniloru omenesci si incontr'a lumei intregi; acestu barbatu alesu de medulariu alu ocarmuirei inperatíei ceresci; acestu architectu chiamatu de ceresculu maiestru la constuirea edificiiului maiestaticu alu nemorirei sufleteloru; acestu industriasiu, a carui devisa este, de a esecutá capulu-de-opera a chiamarei sale prin poleirea sufletului omenescu si reducerea ace-

lui'a la frumseti'a prototiponului seu, adeca a lui Ddieu; acestu agricultoru, carui'a i este concrediuta sementi'a curata a adeverurilor eterne, spre a-o semená in pamentulu animeloru curatíte de volbur'a si maracinele pasiuniloru si de spiniu pecatelorú, cá se produca fruptele vietiei eterne; acestu marinariu, care nu marfa cumperata cu pretiu de bani, ci suflete rescumparate cu pretiulu sangelui Fiiului lui Ddieu are de a transportá prin oceanulu spumegandu alu patimeloru omenesci si printre stancelu insielatiuniloru lumesci cátra portulu vietiei eterne; preotulu, dícú, a carui'a misiune escelédia preste tóte profesiunile intieptiloru si puterniciloru vécului acestui'a, trebue se si-prefaca deprinderea si dátin'a vietiei meditative de celu mai placulu nutretiu alu sufletului seu, meditandu despre inalt'a sa chiamare si medilócele ajutatórie spre acurat'a esecutare a aceleiasi! Pentrucá dinsulu e unu medulariu constitutivu in organismulu s. maice baserice, carei'a i este concrediutu depusetulu rescumperarei prin Mantuitoriulu n. I. Christosu in altariulu crucei castigate, si asia prin preotu se continuédia opulu rescumperarei subieptive a genului omenescu, a carui'a procedura va se duredie, pana candu numai va mai locuí unu sufletu de omu pre rotogolulu pamentului. Preotulu pórtá in sufletulu seu fericirea seu nefericirea eterna a sufleteloru grigiei sale incredintiate; pentru aceea a eschiamatu si s. Paulu ap. in II. Cor. 11, 29 recugetandu responsaveritatea chiamarei sale apostolice si a celei preotiesci: „Cine-i bolnavu dintre voi, cá si eu se nu fiu intogm'a cu elu bolnavu? Cine se scandalisédia, si eu se nu ardu?“ „N'a dísu, (precumu dreptu observédia s. Chrisostomu): si eu se nu me neodinescu; ci a dísu: si eu se nu ardu, voidu a esprimá prin cuventulu ‚ardu‘ culmea doreriloru.“ Totu acelasu s. parinte rumegandu cuventele santului Paulu cátra Tesal. „acumu viemu, decum'va voi stati in Domnulu“, díce: „Vedi cáta grigia pórtá acestu s. apostolu, cá lucrurile fratiloru se mérga bine, care neci cá se tiene pre sine a traí, decum'va n'aru fí acei'a rescumperati. Omulu, care a fostu rapitu in alu treilea ceriu si dedusu in paradisu, care a fostu partasiu misterieloru nespuse, si care atát'a incredere si-a fostu castigatu inaintea lui Ddieu, totusi n'ar fí gustatu intréga dulcéti'a placeriloru acelor'a, decum'va nu ar fí vediatu si pre fratii sei rescumperati si mantuiti.“ (Encom. in ep. cátr. Rom.)

A. Barboloviciu, v. protop. gr. cat.
(va urmá.)

Protopapadichi'a lui P. Maioru.

(urmare din nru. 6.)

§. 20.

V. privilegiu protopopescu este: a piedepsí preotii, cari gresiescu.

Devremece a guberná besericele si a face indreptare nu se póte fora potere de a piedepsí si a canoní: din cea de obsce a protopopiloru potere de a guberná besericele si a face indreptare firesce aterna, cumca protopopii au si aceea potere, cá pre preotii cei ce voru gresí se-i canonésca; precumu si vedemu din celu preavechiu si necurmatu obiceiú pana asta-di, cumu protopopii nostri, — déca se va aflá vreunu preotu seu orice slugitoriu besericescu in vreo vina, seu de voru avé doi intre sine pêra, au pentrucá a injuratu unulu pre altulu, au pentrucá a pasítu unulu in poporulu si drepturile altui'a, ori dóra voru avé price pentru ce-va mosía besericésca ipr., — judeca cu saborulu seu, facu otariri si piedepsescu ori cu oprirea de la slugib'a cea preotiesca

dupa canóne, ori cu glóba de bani dupa obiceiul darei, ori uneori si cu arestu si inchisóre, nefacundu nemic'a scire archiereului seu nici mainainte de piedepsire nici dupa piedepsire. Fora déca dupa otarirea protopopéscă nu va fi vreo parte dintre pérti indestulata cu acea otarire, socotindu că dóra nu este drépta, atunci partea aceea póte pune cumu-se-díce apelatiune si a mutá legea la scaunulu archiereescu; si atunci'a este detoriu protopopulu cu saborulu seu a nu inchide nimenui calea si cursulu legiloru, ci a-i dá afara otarirea, prelanga obicínuit'a tacsă, cu tóte celea ce se tienu de pricea aceea, cá ambe partile, de este caus'a intre doi, mergundu se le duca la scaunulu archiereescu. Nice pana candu nu se va judecá caus'a acést'a si prin scaunulu archiereescu, nu póte pre celu in saborulu protopopescu osenditu piedepsí, dupacumu este firea apelatiunei; fora de ar fi o causa cá aceea, pentru carea canónele fórte aievea lápeda pe preotu din preotía, si mai vertosu déca pecatulu preotului este cunoscutu si poporeniloru lui si ar fi scándala de ar urmá preotulu a slugí; cá atunci de este in saborulu protopopescu canonítu cu oprirea de la slugí'b'a cea preotíesca, macaru a mutatu legea la scaunulu archiereescu, totusi si mainainte de judecat'a si otarirea scaunului archiereescu remane opritu. Eară aceea fiascecarele, care are o schinteia de minte, vede, cá déca celu osenditu prin scaunulu protopopescu nici n'ar pune apelatia nici n'ar innoí legea ipr., fora numai ar dá jalba prósta asupr'a otarirei: pre unulu cá acél'a nici archiereulu nu se cuvine se-lu asculte, nici protopopulu nu este detoriu dupa jalb'a aceea se raspunde nemicu, fora se pof-tésca de la archiereu, de cum'va a primitu jalb'a, se indrepte pre jaluitoriulu la calea si cursulu legiloru, adica la apelatia seu innoirea judecatei, care archiereulu, cá cel'a ce este aparatoriulu canóneloru si a rondului celui bunu, togm'a este detoriu se face.

Dintru acestea luminatu se vede, cá protopopulu este judecatoriu adevratu si cumu-se-díce *ordinariu*, eară nu cumu-se-díce *delegatu*, si judecatorí'a protopopului este de sine si osebita de a archiereului. Că macarca poterea acést'a din firea sa este episcopéscă si protopopiloru numai inpromutata, totusi indelungatulu obiceiú o-a facutu de nepomenita vreme cumu-se-díce *ordinaria*.

S'a ispititu adevratu la uniti in a. 1793 episcopulu I. Bobu se despóie de acést'a potere pre protopopii sei, dandu porunca, cá protopopii dreptu se aiba potere a judecá si se judece pe preoti pentru vinele loru, dara apoi pentru otarirea piedepsei si a canonului se tramita caus'a la santi'a sa. Cu care cine nu vede, cá voi se iee tóta judecat'a de la protopopi si numai aceea a remané loru si sabóreloru loru, cá se pérésca si se arete la vladic'a pre cei ce gresiescu? cá a judecá si a nu póte osendí pre celu vinovatu, intru cele ce se dícu 'adynata,' adica cu nepotintia, se cade a se numerá. — Ci cu nepotintia a fostu intr'o clipa a lipsí pe protopopi si sabórele loru de o potere si de unu dreptu si privilegiu, intaritu cu vechiu si de nepomenita vreme nascutu obiceiú, cu carele pana acum'a si intru neunire si intru unire a fostu ocar-muitu si pana asta-di povetiuitu acestu preamare si multu cleru, si carele radíma afara de obiceiú in betranele ss. canóne celea despre chorepiscopi, ai caror'a urmatori sunt protopopii. Ba togm'a de aru fi vrutu protopopii si sabórele loru a se slobodí la aceea pana acumu neaudita a episcopului I. Bobu porunca, a carei'a causa nu voiu se o gacescu acumu: insu-si santi'a sa ar fi sentítu in scurtu tempu, cá cu nepotintia este, cá atátea cause, câte se templa intr'o tíera mare cá acést'a, tóte singuru se le judece. Asia, cá sunt multi protopopi si armati cu poterea, carea o aretu, totusi scaunulu episcopescu lucrurile, cari ajungu acolo, nu le póte ispraví cumu se cuvine tóte: dara inca de s'aru descarcá protopopii de poterea si drepturile sale! Pentru aceea curendu au ar fi intorsu protopopiloru poterea aceea, au adevratu necuvenintia si retacire cá aceea in scurtu tempu ar fi urmatu in clerulu si in beseric'a acést'a, cátu nu sciu cu ce midilocire s'ar fi vindecátu. — Si aceea inca se cade aici se insemnám, cá candu s'au

facutu Romanii acesti din Ardélú uniti, a facutu cumu-se-díce protestatia clerulu si asia a primitu unirea, cá nici o schimbare in obiceiurile besericei loru se nu se face, nici se se silésca la altele, afara de celea cunoscute patru puncte seu capete ale unirei, care protestatia (dupa-ce dícees'a dupa mórtea episcopului I. Pataki pana la venirea episcopului Inoc. Clainu fusese suptu domnirea parintelui rectoru de la Clusiu,*) carele numai pre sine se numiá preacinstitu, eară din clerulu unitiloru nici pre unulu, ba inca se dícea paterulu prelatu ipr.) o-a innoitu clerulu si in sinodulu mare celu la a. 1739 adunatu in Blasiu cu ocaziunea venirei teologului iesuitu, p. Nicolae Iánosi, la capu 5 cu aceste cuvente: „Puncturile cele patru, cari cuprindu sant'a unire, porurea si fora lasare cinstítulu nostru cleru le va padí si le va tiené; eară la mai multe sub nici o conditiune se nu se silésca.“ Eară cugetulu episcopului I. Bobu aretatú este cá crá, cá la mai multe afara de cele patru puncturi se silésca clerulu, si se face pe protopopii cei uniti asia, cumu sunt la catolici acumu archidiaconii.

§. 21.

VI. privilegiu protopopescu este: a judecá causele casatoriei.

Casatorí'a este togméla seu contractu, si aceea fire a casatoríei nici in legea crestinésca nu s'a mutatu, fora cátu a adausu Domnulu Christosu acestu contractu a-lu inaltí la trépt'a tainei, incátu la crestini casatorí'a este un'a din celea siepte taine. In cátu este casatorí'a taina, puține impiedecari despre casatoría se potu pune, si tóte impiedecarile câte avemu acum'a ale casatoríei cumu-se-dícu derimatórie, seu cari facu casatorí'a nestatornica si de nemic'a, sunt despre aceea parte, in cátu este casatorí'a contractu, cari adevratu le-au asiediatu imperatii seu legile cele politicesci (vedi telculu nostru la can. apost. 19, si la can. 53—4 ale sinod. de la Trul'a); ba si cari le-au asiediatu sínódele, inca au luatu virtute prin aceea, cá imperatii au intaritu canónele sínódeloru.***) Deunde urmédia, cá pricile cele de casatoría din fire se tienu de judecatorí'a cea politica, si acolo se cade se se judece si se se otarésca. Si de au judecatu aceste pricine sínódele, dintru ingaduinti'a imperatiloru au facutu acést'a. Deunde precumu imperatii acea potere o potu luá eara-si de la sabóre, precumu o-au datu: asia imperatulu Iosifu alu Romaniloru aceste cause luandule de la judecatorí'a cea besericésca, le-a fostu intorsu deregulatoru sei celoru politicesci la a. 1786. Ci acumu eara-si dandu-se acelu privilegiu besericei, protopopii nostri, precumu mainainte de aretat'a a imperatului Iosifu nearéua (adica lege novela) din nepomenita vreme erá obiceiú, asia si acumu cu sínódele sale judeca tóte causele celea de casatoría. Si nu numai a despartí s'au indatinatu de locuirea cea la-olalta seu cumu-se-díce de casa si de mésa pre cei casatoriti, ci si de totu, asia cátu se póta pasí la alta casatoría in Domnulu.

Inainte de a se face unirea acést'a a Ardélului asia judecá tóte acestea cause protopopii cu sínódele loru, cátu, de nu cum'va vreo parte mutá legea prin apelatia la scaunulu episcopescu, nu eráu detori ptopopii a face nice o inscientiare la scaunulu episco-

*) Adeca egumenulu iesutiloru din monastirea din Clusiu. Red.

**) Va-se-díce cá adevratí principi crestinesci au deferitu maicei beserice, si, cá operatori ai ei, legiurile facute de dins'a le-au primitu intre legile statului. — Altmintrea conclusiunile din inceputulu acestui §. si preste totu sunt deduse din puçinu corect'a premisa, (carea altcumu o gasimu si dupa conc. trident. la teologi cat., d. e. la Launoi) cáscicum casatorí'a ar fi curatu numai unu *contractu civilu*, avendu de obieptu lucrurile seu faptele esterne, si nu mai vertosu *contractu naturalu* seu se dícu mai bine *contractu moralu-religiosu*, avendu de obieptu nedespartí'a legatura ori unirea spirituala a casatoriloru, ear de scopu ajutorirea loru reciproca, si viçtiuirea loru cumu si finalminte crescerea prunculoru loru in frie'a Domnului. *Capacitatea interna* receruta spre atare invoéla si de atare scopu e invederatu cá cade in resortiulu trebiloru besericei, si nicidecumu in sfer'a afaceriloru statului, carele cá societate de dreptu numai *indreptatirea esterna* o póte suspinde, adeca numai dreptulu de a me folosí de capacitatea morala firésca spre a pasí la seu a traf in casatoria, inse matrimoniulu incheiatu odata cu recerut'a capacitate morala statulu nicecumu nu-lu póte dechiará de *nevalidu* fora numai de *nelegalu*.

pescu despre acestea, ci in savorulu loru se curmáu si se finiáu, câtu deca faceá despartienia de totu, indata cei despartiti poteáu se pasiésca la alta casatoriá in Domnulu.—Eara facundu-se unirea la finitulu seclului trecut, fiendca la noi dupa legea besericea resaritului, carea amu tienutu si tienemu, se faceá despartire de totu nu numai candu se dovedia a fi fostu casatori'a nelegiuita si necanonicésca si dintru 'nceputu nestatornica, ci si pentru precurv'ia dupa cununia a vreunei parti, si pentru alte cause, cari se numera in pravil'a Romaniloru; eara in beseric'a Romei vechi si la catolici fiendu obiceiiu, cá casatori'a, carea dintru 'nceputu a fostu statornica, nici pentru precurv'ia vreunei parti nici pentru oricare alta cauza se nu se póta desface de totu: au inceputu paterii a bagá in capulu episcopului nostru, cumca casatori'a nicecumu, nici pentru caus'a precurv'iei, nu este iertatu a se derimá. Eara a silí n'au silitu pre ai nostri, fiendca clerulu rom. cu acea togméla s'a unitu si protestatia inca a facutu, cá afara de celea patru puncturi nemica innoire se nu se faca in lege, nici la mai multe se nu fia siliti, precumu mai susu §. 20 amu vediutu. Ba si aceea protestatia anume o-a facutu clerulu rom. candu s'a unitu, cá pravil'a romanésca, afara de celea ce s'aru aflá a fi incontr'a celoru patru puncturi, se se tienca si causele dupa aceea se se judece; care protestatia o-a innoitu in sinodulu celu mare la a. 1739 la capu 6, dicundu: „Legea canonicésca, carea pre limb'a rom. se chiama pravila, afara de acelea, cari s'aru aflá a se inprotivi santei uniri, intru tarí'a sa se remana si dupa aceea se se judece causele.“ Si cá se spunu adeverulu, dupa facut'a unire au fostu episcopi totu de acei'a, cari invetiase la scólele celca cat. si nu deplinu scieau cele ce sunt ale legeri grecesci, si prelanga sine eara totu cámu de acei'a barbati aveau, despre o parte; eara despre alt'a nu sciu ce frica aveau, cá se nu le faca price catolicii, pentrucá ei facu despartiri de casatoriá de totu, cu tóte cá toti catolicii cei invetiati si intiepleti asia credu, cá la cei de legea grecesca iertatu este a face despartire pentru curv'ia unei parti. Si capitulumulu celu cat. din Belgradu mai in cesti ani s'a miratu, candu a intielesu, cumca la Blasiu nu derima casatori'a pentru caus'a precurv'iei. Cu tóte acestea dintru inceputulu unirei s'au nevoitu episcopii pentru indemnulu si caus'a, carea am aretatu, a bagá obiceiiu, cá precumu la catolicii asia nici la uniti se nu se póta derimá casatori'a nici pentru o cauza, deca intru 'nceputu a fostu statornica; si cu atât'a mai vertosu se nevoiáu spre acést'a, cá aveau in spate pre paterulu teologu, carele erá si auditoriu causelor, si pre carele de l'aru fi ascultatu, multa stricatiune acél'a cu osebitele sale maiestrie poteá aduce loru, precumu a si adusu preavestitului episcopu baronu Inoc. Clainu, carele afara de patri'a sa a fostu silitu se-si finésca dílele. Ba intr'o vreme, adica dupa mórtea episcopului baronu Ioanu Pataki, urmatoriului lui Atanasie carele antáiu a facutu unirea, pana la venirea pomenitului Inoc. Clainu, clerulu acest'a a fostu sub domnirea paterului rectoru a iesutiloru din Clusiu, sub carele aflámu si unu savoru adunatu la a. 1728. Ci de candu teologulu pateru prin harnic'a escel. sale episcopului Greg. Maioru s'a scosu din curtea cea episcopésca si din trebile clerului unitu, desiérta e acumu aceea frica.

S'au nevoitu, dísei, episcopii a bagá la uniti obiceiulu catoliciloru in tréb'a despartieniei casatoricesci. Ci erá lipsa aici de o maiestri'a suptire, cá se seversiésca cugetulu seu; cá a porunci protopopiloru si sabóreloru loru, cá se se lase de obiceiulu celu grecescu, carele porurea l'au tienutu, si se inbraçisiedie celu catolicu, lucru desiértu erá. Deci au datu porunca, cá protopopii precumu si pana aci volnici se fia a judecá celea de casatoriá, dara candu se va intemplá se se desface de totu casatori'a, se nu fia iertatu partile a pasi la alta casatoriá, pana candu otarirea savorului protopopescu nu se va tramite la scaunulu episcopescu pentru intarire. Deci ducundu-se judecat'a savorului protopopescu la scaunulu episcopescu, unde partea cea mai mare a judecatii erá n man'a paterului teologu, cátu fora de dinsulu nemica nu se

poteá otari, de erá despartirea in savorulu protopopescu facuta nu pentrucá dóra casatori'a dintru inceputu a fostu nestatornica, ci cá dupa cununia a urmatu precurv'ia seau alta cauza, despartirea cea de savorulu protopopescu facuta nu-o intariáscaunulu episcopescu.

Eara cei neuniti, cumu au lapedatu unirea, indata eara-si s'au intorsu la obiceiulu celu vechiu, si pana asta-di cari se despartiescu de totu in savorulu celu protopopescu, de nu va mutá óre-care parte legea la episcopu, indata dupa otarirea savorului protopopescu potu pasi la alta casatoriá.—Ci si la uniti, cu tóte celea mai susu aretate, nu s'au potutu opri protopopii, cá se nu faca despartire de casatoriá de totu pentru caus'a precurv'iei, precumu nici la aceea a se silí, cá totdeun'a judecat'a, prin carea s'a derimatu casatori'a, se-o traméta la scaunulu episcopescu pentru alta judecata si intarire, cátu de vomu stá a face socotéla, mai demultei vomu aflá cá nu se tramitu dísele cause si otariri la scaunulu episcopescu decátu se tramitu, precumu si cá mai demultei se despartu prin protopopi casatoriéle pentru caus'a precurv'iei decátu nu se despartu. Atát'a este inradecinata in animele acestor'a si a clerului acestui'a si legea cea grecesca si obiceiulu celu vechiu! Deunde urmédia, cá pentrucá poft'a scaunului episcopescu a fostu, cá casatori'a pentru precurv'ia se nu se desface si cá pincinele celea de casatoriá de despartirea de totu dupa-ce se otare-scu odata in savorulu celu protopopescu se se tramita si la scaunulu episcopescu, nicecumu nu se póte dice acést'a a fi obiceiulu clerului si alu eparichiei episcopesci, ci numai pracsu alu scaunului episcopescu; devremece clerulu niceodinióra n'a voit, cá se se bage acelu obiceiiu: si incontr'a firei obiceiului este, cá acél'a se se bage cu sil'a. Dara si intemparile celea dese incontr'a pracsului scaunului episcopescu si credintia totoruru preotiloru si mireniloru din eparch'ia episcopésca, cari toti credu, cumu pentru precurv'ia se póte stricá casatori'a, aréta a nu fi acél'a obiceiiu asiediatu, nici a i-se cuvení nume de obiceiiu, precumu cunoscutu este celoru ce sciu firea obiceiului.

§. 22.

Se dovedesce, cumca pentru caus'a curv'iei se póte desface de totu casatori'a.*)

Pretiu lucrului socotescu a fi, cá aici se aretu bas'a obiceiului legeri grecesci in privint'a desfacerei „casatoriéi cei de totu: cá si cei ce defaima legea grecesca, se incete a mai hulí; si cei ce tienu obiceiulu legeri grecesci, si fora sfiéla se-lu tienca si se aiba si ce respunde graitoriloru improtiva.

Pe vremile, candu Fiiulu lui Ddieu s'a aretatu in lume, in némulu iudeiescu macarca unii mai puçini credeá, cumca nu se póte casatori'a fora de grea cauza desface; totusi cei mai multi dupa invetiatur'a rabinului Hilelu tieneau, cá pentru orice pincina cátu de usióra (cumu ar fi: do n'ar placé barbatului cumu a fiertu muierca carnea, seau de i-ar fi mai draga alt'a), póte barbatulu se dee muierci carte de lasare si se icee alt'a. Si price erá intre cest'ia si intre cei'a; dara totusi pre vremea lui I. Christosu biruiá invetiatur'a lui Hilelu si a urmatoriloru lui. Deci odinióra se apropiara fariseii cátra Isusu, cercandu parereá lui Isusu, la Mat. c. 19, si dísera: „Cade-se omului a lasá muierca sa pentru fiascece vina? Eara elu respundiendu a dísu loru: Au n'ati cititu, cá celu ce a facutu de antáiu pre omu, parte barbatésca si muierésca a facutu pre dinsii? si a dísu: pentru acést'a va lasá omulu pre tata-lu seu si pre muma-sa, si se va lipi langa muierca sa, si voru fi amendoi unu trupu. Pentru aceea de aici inainte nu mai sunt doi, ci unu trupu. Deci ce a impreunatu Ddieu, omulu se nu despartia. Dí'sau lui: dara Moise cáci a poruncitu so se dee carte de lasare, si se-o lase pre ea? Dí'sa loru: cá Moise dupa tari'a animei vóstre a poruncitu voue, se lasati muierile vóstre, eara din inceputu n'a fostu asia. Eara graescu voue, cá oricine si-

*) Argumentele, cari demustra sentintia contraria deductiuniloru din §-ulu acest'a cumu si din urmatorii §§. 23. 24. 25., le vomu inpartasi in numerulu viitoriu intr' unu articlu desclinitu. Red.

va lasá muierea sa, fora de cuventu de curvía, si va luá alt'a, precurvía face; si cel'a ce ica pre cea lasata, precurvía face.“ Doue lucruri otaresce aici Isusu: antâiu de obsce, cà nu este iertatu a-si lasá omulu muierea sa si a luá alt'a, cu care defaima pre Iudeii cei ce pentru orice pricina câtu de usóira si-lasá muierele sale si luá altele; a dou'a, cumca este iertatu a-si lasá muierea sa pentru πορνεία seau precurvi'a ei si a luá alt'a. Acest'a este intielesulu acestui locu a santei evangeliie netedu si aretatu; nici nu se póte altmintrea telcuí, fora de vei face aievea sila cuventelor.

Dicu catolicii: bine cà Mateiu s'ar vedé órecumu a dá volnicía, cá pentru cuventu de curvía despartindu-se barbatu de muiere, se póta luá alt'a; dara ceialalti evangelisti si apostolulu apriatu dicu, cà toti, ori câti si-voru lasá muierele sale si voru luá altele, precurvescu. Asiadara Mateiu trebue se se telcuésca prin ceialalti, si se se otarésca, cumca nici intr'o intemplare nu este iertatu barbatului a luá alta muiere, seau muierei a-se maritá dupa altu barbatu, pana candu traesce barbatulu ei. — Ci, precumu mai susu am insemnatu, dóue lucruri a asiediatu D. Christosu in privinti'a casatoriei despartítorie: unulu de obsce, cá se nu-si lase omulu muierea si se icae alt'a; altulu deosebú, cá pentru cuventu de curvía se-o póta lasá si se icae alt'a. Ceialalti evangelisti si apostolulu scriu numai dís'a lui Christosu cea de obsce, car cea osebita, adica cà pentru cuventu de curvía se-si póta omulu lasá muierea si se icae alt'a, o taou; dara Mateiu si cea deobsce dís'a a lui Christosu o scrie, si cea osebita; precumu demulteori se intempla, de unu evangelistu scrie unu lucru, carele altulu lu-tace. Nici din tacerea cestui nu se miciorédia crediamentulu celui'a ce scrie, ci cel'a ce tace trebue se se telcuésca prin cel'a ce graesce si scrie, eara nicicumu se nu se telcuésca cest'a ce scrie prin cel'a ce tace; cà atunci aievea s'ar face de mintiuna cest'a ce graesce si scrie, carea celui ce tace nu se póte intemplá de se va telcuí prin cel'a ce scrie. Asiadara si in treb'a nóstra cu Mateiu, carele scrie, cà pentru cuventu de curvía iérta Christosu se-si lase omulu muierea si se-si icae alt'a, nu se cadese se telcuésca elu prin ceialalti evangelisti si prin apostolulu, cari tacu dís'a lui Christosu cea osebita — carea este, cà pentru cuventu de curvía póte se-si lase omulu muierea si se icae alt'a, — si povestescu numai dís'a cea de obsce. Deci si ceialalti evangelisti si apostolulu, candu oprescu a-si lasá omulu muierea si a luá alt'a, nu intielegu, cà nici pentru cuventu de curvía nu este iertatu a lasá muierea si a luá alt'a.

Dicu eara-si catolicii, cumca la Mateiu nu este vorba despre despartírea cea de totu, adeca cá se si-póta luá alta muiere, ci numai despre despartírea de patu, si numai acést'a despartiania se iérta pentru cuventu de curvía. — Ci déca numai despre despartiania cea de patu graesce Mateiu, adeca cà pentru cuventu de curvía póte omulu se se despartia de muierea sa încátu-i despre patu, eara nu cá se si-póta luá alta muiere: càoe dara insi-si catolicii nu numai pentru cuventu de curvía, ci si pentru alte cause despartu pre omu de muiere, încátu-i despre patu? . . . Dara respundu ei, cà despartírele ce se facu pentru alte cause, afora de cuventu de curvía, sunt numai pana la o vreme, eara nu deaporerua. — Ci antâiu, osebirea acést'a nu este in evangolia. Dupa aceea, au nu din inpreuna-invoirea amenduror'a se face despartíre deaporerua de patu? Asemenea de va nebuní vreo parte si nebuní'a va fí statatoria, precumu si de va vresímasiuí vreo parte viéti'a celeialalte, câtu se nu fia sperare de impaciuire, ipr.: au nu facu catolicii despartíre de patu statatória si deaporerua? Apoi D. Christosu a respunsu la intrebarea Iudeilor; ci Iudeii n' au facutu intrebare despre despartírea cea de patu, fora despre cea de totu, devremece si despre cartea cea de lasare, care numai pentru despartiania de totu se dá, se face vorba. Asiadara si pentru despartiania cea de totu a respunsu si a graitu. Incurcature dara netrebnice si scapare fora de cale este a díco, cà la Mateiu este vorba despre despartiania cea de patu numai, eara nu despre despartiania cea deseversítu, cu carea cápeta omulu volnicía a luá alta muiere. Descoperimu eara-si: intru atát'a vreme remane le-

gatur'a casatoriei, seau casatori'a este casatoria, in câta vreme barbatulu si muierea sunt unu trupu. Dara carele curvesce cu alt'a, a incetatu a fí cu muierea sa unu trupu, devremece cu curv'a este unu trupu, precumu graesce apostolulu in epist. I. càtra Cor. 6, 16. dícundu: „Au nu sciti, cà cel'a ce se lipescce de curva, unu trupu este.“ S'a taiatu dara decàtra muierea sa, de totu este despartítu. Intogm'a este inviatiatur'a s. Ioanu gura-de-auru in omili'a 19 cea despre c. 6. a epist. I. càtra Cor., unde asia graesce: „Eara in muierea cea precurva nu se vinovatiesce barbatulu, candu o lápeda pre ea; casatori'a acum'a este desfacuta.“ Si eara acolo díce: „Dupa curvía barbatulu nu este mai multu barbatu.“

Dara aducu asupr'a catolicii cuventulu acel'a alu evangeliiei: „Ce Ddieu a impreunatu, omulu se nu desparta.“ — Ci respundemu, cà candu se face despartiania pentru curvía, nu omulu, ci Ddieu desparte. Cà s. scriptura cea de Ddieu insufiata invétiá, cà curvariulu este unu trupu cu curv'a; asiadara nu mai este unu trupu cu muierea sa, taiatu este despre muierea sa. Si eara-si Christosu poruncesce, cà se póte omulu despartí de muierea sa pentru cuventu de curvía. De aceea Tertulianu in cartea a 4. asupr'a lui Marcionu díce: „A fara de causa precurviiei nici Ziditóriulu nu despreuna, ce adeca elu a impreunatu.“

Si adevratu preavechiu este obiceiulu grecescu, cá se faca despartiania de totu si se dée dreptu a pasi la alta casatoria. Origenu, macarca elu de alta parere erá, scrie, cumca pe vremea lui, adeca in a III. suta de ani de la Christosu, se faceau despartianii de acestea, la omili'a 6. despre evangeli'a lui Mateiu: „Seiu, díce, pre unii din maimarii besericiloru, cà afara de scriptura au lasatu pre un'a se se marite, traindu-i barbatulu celu d'antâiu; si dreptu incontr'a scripturei au facutu, carea díce: Muierea legata este, in câta vreme traesce barbatulu ei; eara traindu barbatulu, precurva se va chiamá, déca se va face a altui barbatu. Inse nu fora de causa au ingaduitu acést'a, cà dóra pentru acestu feliu de slabitiune a ómeniloru celoru necontentiti, spre a inpiedecá mai mari rele, celea ce sunt au ingaduitu incontr'a acelor'a, cari din inceputu erá scrise.“ — S. Epifanie chiaru graesce despre obiceiulu besericeii celu depre vremea sa, cumca celu despartítu póte se pasiésca la alta casatoria, la eresulu 59 num. 4. „Déca cu prelegiulu curviiei seau a altui pecatu, díce, a facutu despartíre despre ea, acel'a de va luá alta muiere, seau dupa altu barbatu muierea se va maritá, invetiatur'a santei scripture de tóta gresiél'a i curatia, nice de la beserica seau de la viéti'a de veoi nu-i lápeda, ci pentru slabitiune judeca se se sufera; inse nu asia, cá, traindu cealalta, dóue deodata se aiba, dara de un'a despartítu, cu alt'a pre lege, déca i-place, se se impreune.“ — S. Vasilie celu mare, in epist. 1. cea canonicésca càtra Amfilochie Canonulu 9, díce: „Eara carele este lasatu, vrednicu este de iertare, si ceea ce inpreuna cu dinsulu locuesce, nu se osendesce.“ Adeca, de va lasá muierea pre barbatulu seu si va fugí de dinsulu, si acest'a va luá alt'a dupa fug'a muierei sale, nu-lu osendesce nice pre elu nice pre muierea, carea o-a luat traindu cea d'antâiu; si acolo vedesce marele Vasilie, cà nici barbatulu acel'a nu se póte díce precurvari, nici muierea aceea a dou'a, ce s'a maritatu dupa elu. — Afara de aceea imperatii cei crestinesci de demultu pana de la s. Constantinu, carele antâiu a fostu imperatu crestinu, asia au otaritu si au pusu lege, cà omulu pentru cuventu de curvía póte se se desparta de muierea sa si se icae alt'a. Si acestea legi niciodinióra n'a dísu beserica, cà sunt inprotivítorie santei scripture, nice nu le-a defaimatu, cu tóte cà ss. parinti si beserica, candu gresiáu câtu de puçinu si porunciáu imperatii porunca inprotivítoria invetiaturei santei scripture seau inprotiv'a dreptatei, in totu chipulu se inprotiviáu si defaimáu acea porunca si loge. Intre ceialalti pilda este aceea, cà a fostu vreme, candu legile cele imperatesci iertá pre barbatu, cá se-si lápede muierea pentru cuventu de curvía si se-si icae alt'a; eara muierei nu-i erá iertatu se-si lápede barbatulu, desí ar fí fostu curvari. Aceste legi fórtre cumplitu le-au defaimatu parintii. S. Greogorie teologulu la cu-

ventulu 31: „Despre acést'a, díce, mai pre toti afu a fi reu socotiti si legea loru nedrépta si sie nestatatória; cá ce causa au fostu, de pre muere sa o contenesca, barbatului dincontra se-i ingaduésca si liberu se-lu lasé? si dreptu muierea, carea svatu necuvientiosu va primí asupr'a casei barbatului seu, se fia vinovata precurviei si cu preamare a legiloru piedépsa se se piedepsésca; eara barbatulu, carele credinti'a cea data muierii va vatemá, nici unei piedepse se nu fia vinovatu? Acést'a lege nicecumu nu o primescu, acestu obicei nicecumu nu-lu laudu. Barbati eráu, cari au pusu legea acést'a, si pentru aceea asupr'a muieriloru s'a datu... Cumu poftesci curafia, care tu nu o tieni aseminea? Cumu, ce nu dai, ceri? Cumu trupului celui aseminea onoratu neaseminea lege pui? Aseminea acestu feliu de lege defaima Lactantie la cart. 6 cap. 23., Asterie Amasinu la omil. 5., Ioanu g.-d.-a. la omil. 5. despre epist. I. càtr. Tesal., Ieronimu la epistol'a 30, impreuna si altii.

(va urmá.)

Statulu si stramutarile religiunarie ale Romaniloru din scaunulu Mediásiului.

(culese maicuséma din memori'a locuitoriloru, si consemnate cu ocaziunea visitatiei canonice, la a. 1852 in lun'a lui Maiu prin subinsemnatulu protopopu gr. cat. alu districtului Mediásiului severсите.)

I. Mediásiu.

Despre cetatea Mediásiu cu mare probabilitate se póte insemná, cumca a fostu in vechime municipiu romanu*) si statiune militaria a cohortei a trei'a, — carea se dícea si *media***), — din legiunea romana XIII. numita „gemina“, care legiune a fostu asediata pe midiloculu Daciei pentru apararea tierii acesteia in provincia romana organizate.

Inse sub imperatulu Aurelianu redicandu-se militi'a, provincialii remasi au folositu locurile din giurulu Mediásiului parte pentru pascutul animaleloru, parte cultivandu-le pentru semenatura, maicuséma locurile celea mai redicate ale dealuriloru, cari, acumu acoperite cu paduri vechi, prin situatiunea radióreloru de pamenturi aratórie, ce se vedu pe ele, marturisescu, cumca le-a domnit in vechime unu poporu liberu amatoriu de a cultivá pamentulu.

Eara mai tardiu partea tierii decáttra Oltu devenindu sub domnirea Bulgariloru, Medi'a cu circuitulu seu a formatu marginea pamentului liberu romanu; pana candu sub domnirea regiloru magiari tienutulu acest'a, pentrucá erá mai totu cu paduri acoperitu, — si padurile, dupa legile tierii de atunci, eráu bunuri regale, dintru cari se trageá venitulu curiei, — a devenitu „fundus regius“, pe carele apoi la a. 1141—5 s'au si adusu „hospites Saxones“, cari aici din respiturele cladiriloru legiunariloru si ale cetatianiloru romani in Medi'a aflate au intemeiatu celea d'antáie locuinte pe sém'a sa, si cu Romanii locali mai antáiu au traitu in linisce. Eara candu Sasiu au inceputu a-si intinde dreptulu de a cuprinde eschisivu proprietáti si afara la campu, atunci Romanii de nime favorati, dupa mai multe improtiviri fora folosu,***) au fostu siliti a-se retrage pe la satele

vecine, asia cátu de la a. 1485 pana la a. 1614, pe candu au fostu gat'a zidurile ce incungiura acestu municipiu, aici afara de ziduri si in teritoriulu Mediásiului nu se mai aflá nici unu Romanu proprietariu de pamentu,*) ci se suferiá sub ziduri singuru pastorii animaleloru ale cetatianiloru sasi.

Inse de la espeditiunea lui Georgiu Rákoczi, la a. 1705 asupr'a Mediásiului tienuta, pana asta-di pe rondu Romanii de tóte laturile s'au adunatu si s'au asediatu aici, si acumu numera Mediásiulu mai multu de 500 familie romane cu 2000 suflete, cari cu pretiu scumpu si-au cumparatu din gradinele Sasiloru proprietate de fundu dinlontru si din mosiele Sasiloru moste atát'a de multe, incátu a trei'a parte din totu teritoriulu de semenatu este acumu acvisitu romanu. —

Comunitatea romana de aici din inceputu s'a tienutu de confesiunea gr. or., si asia cá unu poporu numai suferitu in tíera n'a avutu libertate de a-si cladí nici oratoriu, ci aduceá pe ascunsu pe parochulu Copsiemici, si dupa aceea pe alu Curciului, de le sierbiá prin case private ss. rogatiuni, si cu furci de fieru grigiá, cá se nu nevalésca Sasiu si se faca ce-va reu preotiloru adusi; dupa aceea au sierbitu in siura, si mai apoi din colectiunea de la brasiovénii negociatori, cari ajungeá la Mediásiu, pe la a. 1787 au claditu beserie'a neunita, carea la a. 1849 6 Aug. s'a dearsu intréga, fiendu numai de gradéle acoperita cu síndile.

Eara unirea din vechime o-au primitu numai neorusticii, cari pe rondu s'au statiunatu aici, si acesti'a in unire au remasu statornici si s'au folositu cu parochii uniti din Darlosu si din Brateiu, pana candu la a. 1816 parochulu Buzului Simeonu Asculanu a primitu unirea. Pe acest'a Buzénii nu l'au suferitu cá unitu in satu, ci l'au scosu între hotare cu tóte ale sale; de unde, cá se nu remana in campu, a venitu in Mediásiu si s'au asediatu cu locuinti'a la unu Ioanu Atieleanu, pe carele intorcundu-lu la unire si-l'a facutu cantoru. Fapt'a acést'a incunoscintiandu-o escel. sale nemoritoriului Ioanu Bobu, acest'a a cumparatu casuti'a aceea a lui Ioanu Atieleanu cu 400 fl. v. pe sém'a parochului, in loculu carei'a, fiendu fórte slaba, s'a redicatu apoi cas'a cea capelanésca de asta-di.

La rogatiune s'au adunatu unitii: a) la cas'a neorusticului Iosifu Coste; dupa aceea b) la a. 1818 s'au stramutatu in cas'a Romanului Vila Calboreanu; apoi c) la a. 1820 a cumparatu escel. sa in contiguitatea curtii parochiale decáttra cetate o siura a lui Smidt barbierrulu cu 350 fl. v. si o-au folositu de oratóriu. — Inse la a. 1824 crescundu numerulu familieloru unite la 130, escel. sa, prin intrevenirea parochului Asculanu si a dascalului denou conversu Ioanu Porea, s'a otaritu pe sine, ori si cu ce pretiu, pentru glori'a lui Domnedieu, se redice aici o beserica demna de cultulu celu santu; si dupa-ce totu intru acel'asi anu magistratulu localu, la demandarea c. r. guberniu, prin consemnarea unoru locuri netrebnice si neapte de a cladí pe ele beserica si-a desvelitu a sa negatiune: asia esc. sa episcopulu prin o intielépta apucatura a cumparatu in fruntea stratei din cetate numite „Çechesiu“ cas'a lui Martinu Hits cu 7000 fl. Pe acést'a respíndu-o, la a. 1826 in restempu

*) Vedi: Auct. topogr. mag. regn. Hungariae, p. 346.

**) „Tertia cohors similiter habet pedites 555, equites 66; sed in hac tertia validiores probari moris est, quia in media acie consistit.“ Io. Rosin. ex Modesto, Antiq. Rom. I. X. et 5. p. 721.

***) Sasiu preste totu potentiari la a. 1473. Vedi: Regesta archivorum, ms. c. Ios. Kemény t. IV. p. 242.; — si eara-si Romanii s'au redicatu asupr'a Mediásiului la a. 1474. Vedi: Cod. dipl. ms. a c. Ios. Kemény t. III. p. 366.

*) Matti'a regele, cu datu din Vien'a in serbat. s. Tom'a martir. a. D. 1486, dá potere judelui si juratiloru „oppidi nostri Medgyes, ut omnium illorum, qui... civibus ejusdem oppidi in munientia et fortificationibus... piscinis, aggeribus et fossatis inchoatis contradicerent, ac in eisdem eos iurare recusarent, res et bona Matti nostrae occupare et tenere debeant.“ Copti'a in: Coll. ms. bibl. coll. ref. Claudiop, t. II. p. 137. Red.

de 3 lune, de la 3/15 Aug. incepandu pana in Noembre a. a., cu 30,000 fl. a claditu beseric'a de fa \dot{c} ia.

Deci prin redicarea acestei beserici intemeiandu duratiunea unirei in Medi \dot{a} siu, s'a mai indemnato escel. sa de a cumparatu fundu dinlontru parochialu langa beserica dec \dot{a} tra sud, si casa de sc \dot{o} la dec \dot{a} tru nord, si pentru conservarea besericeii a cumparatu unu fundu dinafara pe unu terenu intinsu de 35 jughere, carele pana la dotatiunea parochiloru se folosesc de acest \dot{a} cu voi'a fundatoriului.

Eara jersirea specifica a esc. sale episcopului Ioanu Bobu, pentru fundarea parochiei acestei'a consta intru acestea:

	fl.	cr.	v.
1. Pentru casa capelan \dot{e} sca	400	—	"
2. " siur'a lui Smidt de oratoriu	350	—	"
3. " cas'a lui Martin Hits, unde e beseric'a	7.000	—	"
4. " cladirea besericeii lui Melisech palirulu	30.000	—	"
5. " campan'a cea mica de 2 cent. 15 pondi	537	30	"
6. " campan'a cea mare de 4 cent. 5 pondi	1.012	30	"
7. " fruntariulu altariului pictorului Cs \dot{u} res	4.000	—	"
8. " droturile la 8 ferestre mari si la 5 mai mici	9.000	—	"
9. " casele parochiale din cetate	3.500	—	"
10. " fundulu esternu „Hinter Eichen“	4.500	—	"
11. " cas'a de sc \dot{o} la deodata	1.300	—	"
12. " " " schimbata cu alt'a a adausu	1.200	—	"

sum'a . 54.700 fl. v. v. *)

Asia infrumsetiandu-se starea beseric \dot{e} sca a Romaniloru in Medi \dot{a} siu, pe d \dot{i} ce mierge li-se desc \dot{e} pta si cugetulu de a inaint \dot{a} si dinsii spre unu gustu mai bunu si spre lumina \dot{r} e; care l'au si desfasuratu prin acestea:

a) c \dot{a} dinlontru au infrumsetiatu beseric'a, de se ar \dot{e} ta a fi chiaru domn \dot{e} sca; si b) dau pruncii sei la sc \dot{o} la. Si acumu le place a aud \dot{i} in beserica cantari armonice, ce i misca asia, c \dot{a} tu la d \dot{i} de serbat \dot{o} re implu beseric'a, de 16 $^{\circ}$ lunga si 6 $^{\circ}$ lata, de mai nu incapu intr'ins'a, fara deosebire uniti si neuniti; pentruc \dot{a} Medi \dot{a} asianii incepu a nu mai crede acelor'a, cari se silescu a-i desbin \dot{a} , ci le respundu, cumca vladiculu Bobu a fostu romanu, si loru le-a claditu besericu romana spre severs \dot{i} rea cultulu santu romanesc, deac \dot{i} ei fiendu Romani andresnescu intr'ins'a c \dot{a} intr'a loru, fiendu ai unui Tata crescu fii cu totii, carele iubesc, c \dot{a} fiii de o limba ai unui locu, unde se p \dot{o} te, la-olalta intr'o casa santa adunati se-lu laude, se-i sierb \dot{e} sca, si se-lu adoredie.

II. B u z u.

S \dot{o} rtea Romaniloru din Buzu, fiendu ei de confesiunea gr. or., in vechime a fostu tare de diosu, neavendu ei beserica nici parochu, si er \dot{a} afiliati mai ant \dot{a} iu la Darlosu, apoi la Brateiu; eara sierbitiulu santu se tiene \dot{a} in case private si prin siuri, pana candu la a. 1801 si-au claditu o beserica intr'o c \dot{o} sta afara de satu, la carea apoi parochulu Brateiului i-a adunatu din tempu in tempu spre a se inchin \dot{a} lui Ddieu. La a. 1815 au dobenditu parochu localu pe Simeonu Asculanu: ci pe ac \dot{e} st'a, pentruc \dot{a} i-a indemnatu la unire, l'au scosu afara din satu intre otare, si si-au adusu altu parochu.

Inse b \dot{a} tarca de fric'a unirii si-au lapedatu parochulu, totusi unii mai linisciti la natura si-au trasu pe s \dot{e} ma, si totu atunci s'au intorsu la unire si s'au afiliatu la Medi \dot{a} siu, pana candu in a. 1845 au dobenditu parochu ordinariu si in a. 1851 locu de oratoriu, eara in a. c. 1852 si-au redicatu beserica de zidu, carea acumu s'a si pusu sub acoperisiu de tegla.

III. B r a t e i u.

Brateiulu este parochia vechia unita, intemeiata pe la inceputulu unirii si provediuta cu portiune canonica la a. 1735. Romanii satulu acestui'a pe atunci lacui \dot{a} in capulu satulu din diosu dupa beseric'a sas \dot{e} sca dec \dot{a} tra Darlosu; ci inundarea si sapatur'a Ternavei a surpatu aceea parte de satu cu v \dot{e} tr'a besericeii si cu cimterimu cu totu, era beseric'a fiendu de lemnu s'a mutat pe dealu din susu de satu.

Inse cu ocaziunea turburariilor Sofroniane si aici beseric'a lui Christosu s'a desbinatu, si o parte din uniti primindu arme au trebuitu c \dot{a} militari se se stramute la Racoviti'a*), eeracei remasi in satu, fiacare parte facundu acumu beserici de pi \dot{e} tra in loculu celoru de lemnu avute mai dinainte, au statornicitu intre sine ac \dot{e} st'a desbinare pe tempu mai indelungatu.

Portiunea canonica inca a suferitu impu \dot{c} inare; pentruc \dot{a} pe tempulu conscrierii teritoriului, fiendu parochi'a unita vacanta, deregatori'a locala a mai luat dintr'ins'a, si a lasatu numai pe cea de fa \dot{c} ia neadecvata.

Asia slabindu-se poporul intre sine prin desbinare, si deregatori'a locala s'a silitu a impu \dot{c} in \dot{a} poterea venitulu parochiale, c \dot{a} se nu aiba de unde intretien \dot{e} preoti harnici, spre a se consolid \dot{a} \acute{o} recandu.

IV. S i a r o s i u l u - s a s e s c u.

Parochi'a Siarosiuului este din vechime unita, si de atunci si cu c \dot{a} ta-va portiune canonica provediuta, carea apoi numai la a. 1825 din porunca guberniala s'a intregitu.

Inse cea mai mare parte a poporulu romanu de acolo de fric'a militariei s'a desbinatu, primindu neunirea, si asia acumu in loculu besericeii cei betrane unite se afla redicata beseric'a cea gr. or. Dara parochulu unitu, dupa-ce s'a necasitu cumu a potutu, la a. 1812 in curtea parochiala si-a claditu o besericutia de lemnu, compusa din o beserica vechia adusa din Giachesiu, carea pana asta-di se folosesc.

V. V a l d h i t u.

Romanii din Valdhitu in seclulu trecut er \dot{a} neuniti, si, dupa ronduiielele atunci previginte, c \dot{a} suferiti numai, nu er \dot{a} liberi se facea nici oratoriu; pana candu dupa publicarea decretulu de tolerantia la a. 1798 sub nume de sc \dot{o} la au andresnitu a face o casa cu tinda si hornu, si au pusu unu omu intr'ins'a se locu \dot{e} sca sub nume de dascalu, unde apoi au tienutu si sierbitiulu santu. Inse dupa doi ani s'au impoteritu si au respitu hornulu, si in loculu aceluia au inaltiatu clopotnitia, si cas'a o-au despartitu in forma de beserica.

Parochu ordinariu c \dot{a} neuniti n'au avutu, ci au fostu afiliati Siarosiuului-sasescu, pana candu la a. 1830 parochulu adi funginte a intemeiatu unirea acolo, si cu dins'a si parochi'a, carea la a. 1849 s'a si intregitu. Acumu poporul liberu de imparechiaru se pregatesce a intemei \dot{a} beserica, sc \dot{o} la si bunastare parochiala, cu carea si pelanga carea credu c \dot{a} si dinsii mai liberu voru resuff \dot{a} c \dot{a} pana aici!

*) Ac \dot{e} st'a suma e in argintu.

*) In dilele Mariei Teresiei, a. 1762—3.

VI. Noulu-sasescu

(cerculu Sighisórei).

Poporulu romanu din Noulu-sasescu in seclulu trecutu tienendu-se de confesiunea gr. or., bátarca a fostu iobagiu, totu aceea sórte a avutu cu celu din scaunele sasesci. Pentrucá precumu la Sasi constituti'a municipala in fapta a avutu si privitu pe Romani cá venetici; asia si legile feudale pentru binele posesitorilor au ingrigitu se stórca puterea robitorilor. Si cá nu cum'va religiunea libertatii a marelui Liberatoriu alu lumii, a lui Isusu Christosu, se prinda radecini in animele aelor'a, carea se aduca cu sine infrangerea lantiurilor, au pusu prin negatiune piedecele sale asia, incátu si aici numai la a. 1784 prin demandarea guberniala din 24 Aug. nru. 7667 au dobenditu facultate a-si zidi beseric'a de fačia, carea acumu in asemenare cu besericele neunite, ce se afla in scaunulu Mediasiuului, in feliulu ei, adeca de piétra, e cea mai vechia.

Intru acést'a beserica poporulu adunandu-se a adoratatu pe Tata-lu lumii, inse parochia n'a formatu, ci a fostu afiliata la Laslea, pana candu celu de fačia parochu gr. or. sub nume de administratoru alu parochiei s'a asediatu aici; ci viéti'a acestui'a aretandu-se prin esemple vie a fi mai de diosu cá a poporenilor sei, partea cea mai alésa a poporului la a. 1839 a primitu unirea, si in restempu de 13 ani mai bucurosu au suferitu se fia afiliati la Valdhitu, pana candu acumu in a. c. 1852 au dobenditu si parochu ordinariu spre duratiunea, unirei, carea asia statornicesce acolo s'a intemeiatu.

VII. Copsi'a-mare.

Romanii din Copsia-mare in vechime au fostu pastori regali ai cornutelor principiloru tierii; de aceea curtea si fundulu dinafara fiscalu pana a umu a remasu in memori'a ómeniloru, pre cari bunuri prudinti'a Sasiloru, devenindu fundulu regescu sub domnirea austriaca, le-au intretiesutu pe sém'a sa.

Acesti romani, amestecati cu Sasii, au facutu majoritatea si puterea satului; totusi, fiendca au urmatu confesiunea gr. or., si aici libertatea religiuaria li-s'a marginitu asia, incátu numai la a. 1794 au potutu redica beseric'a cea de fačia fora turnu, cladita pe o cósta pedisiasa si de dosu, ce i-a causatu, de acumu se respisce.

Inse la a. 1823 majoritatea poporului primindu unirea, cu procesu indelungatu pana la a. 1842 au dobenditu portia canonica, si la a. 1847 intregindu-se totu poporulu in unire, a claditu cas'a parochiala dinnou de zidu, s'a ingrigitu de scóla, si acumu se gata a pune fundamentu la o beserica impoporatiunei poporului proportiunata si demna de cultulu celu santu, si pe di ce mierge prin neobosita silinti'a parochului de fačia si a dascalului desceptandu-se poporulu, e mare sperare, cá va infientiá tóte potintiósele institutiuni, ce consolidédia unu poporu intielegatoriu si nedesbinatu.

Stefanu Moldovanu,
protopopu.

(va urmá.)

Orecâte observari fugitive despre pecatulu betiei.

(finea.)

II. Omulu betivu si-resipesce averea, si-derapena sanatatea, si-scurta viéti'a si se espune pre sine periculu de a pierde si raiulu; numele celu bunu, onorarea decátra altii, ce le pierde omulu betivu, nici nu le amintescu. Cáci fia cine-va inca pre atát'a de invetiatu, si bravu, si lucratoriu: inse decá pelanga tóte aceste e betivu, i-a trecutu tóta omeni'a; inca si pruncii depe strata sibatu jocu de elu. „Ar fi omu bunu“, avemu dátina a dice despre celu betivu, „dauna numai cá-i place plosc'a;“ atunci fiacare scie si intielege, cu cine are de a face. Dealtminte numirile competente date decátra publicu betivului, cátu si titlurile nu de prea mare onóre, nici nu-le aducu aici inainte.

Omulu betivu nicicandu nu se va inavuti; cáci elu in compani'a betiviloru respisce nepretiuittulu tempu si parascesce lucrulu, venitul scade, cheltuecele se urca, si in urma detori'a crisimei i inghitiesce tóta averea. Nimene nu face atâtea detorie, cá betivulu; celu mai lungu revasiu in crisma este a lui. Câte veduve si orfani au ajunsu la sapa de lemn, pentrucá tat'a lor a respipitu prin betia tóta averea! Beti'a golesce pung'a dara struncina sanatatea.

Dupa viétia celu mai scumpu daru pamentescu este sanatatea. Omulu morbosu nemica nu scie despre bucuriele vietiei si dulcetiele ei; ba ból'a indelungata ingrenédia togm'a si viétia. Cine a fostu órecand'va mai rabdatoriu cá Iobu? si totusi, pierdiendu-si sanatatea si cu bube urite acoperindu-i-se trupulu, si-a doritu mórtea si a blastematu si ór'a, intru care s'a nascutu! Fora sanatate deci nici viéti'a nu e dorita omului. Si de acestu tesauro, de sanatate, se despóia pre sine betivulu. — Diogene de câte ori a vediutu cutare june beatu, i-a profetitú, cá nu va traí indelungu. Acést'a cu tóta securitatea o póte profeti oricine, togm'a si de nu este profetu . . . Esperinti'a de tóte dílele ne invétia, cá necumpatat'a folosire a vinului si a vinarsului, cumu si a altoru beuturre spirituóse, nasce feliurite bóle.

Au nu e nebunía de legatu, a-ti ingropá omeni'a si numele celu bunu prin betia? Nu e o stupiditate impreunata cu reutate, a respipi averea cu atát'a sudóre castigata? acea avere, despre care vei avé de a dá séma inaintea lui Ddieu, si care erai detoriu a-o intórce pentru familia si crescerea prunciloru tei si asigurarea viitorului acelor'a? Au nu e lucru infricosiatu, prin necumpatat'a beutura a derapená sanatatea, a scurtá viéti'a, a se sinucidé pre sine? — Inse aici nu se finescu inca tóte! Prin betia se espune omulu pre sine periculu de a-si pierde sufletulu. Acestu pecatu este nevindecabilu. De óricare pecatu se póte omulu lapedá mai iute decátu de betia. Esemple nenumerate aréta incorigibilitatea astorfeliu de omeni; póte-i vorbi acelu'i ori pop'a, ori muierrea, ori pruncii, elu numai a lui hora o canta: „Adu se beu, cá dupa mórte n'-oi bé, nici la comendarea mea!“ —

Eu din parte-mi nu vedu asta-di in viéti'a poporului nostru mai intinsa si mai stricatiósa ciurma seuu calbadia, cá beti'a, mai alesu provenita din vinarsu. Cine vre a se convinge, caute numaidecátu impregiuru pe la terguri, pe la petreceri, pe la coltiurile stratelor si pe la sate prin bordeie, si va vedé, cá ómenii nostri si — oh rusine si dediosire spurcata! — si femeile asia beu vinarsulu cá ap'a. Me infioREDIU, decá cugetu cu seriousness, cá ce va fi de poporulu nostru, de va mierge totu